

Nr 39.

Av herr **Petrén, Alfred**, om anslag till en poliklinik för hud- och könssjukdomar vid Karolinska institutet.

Enligt den nya lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, som med med detta års ingång trätt i kraft, äger den med könssjukdom behäftade att få icke endast — som förut varit fallet — kostnadsfri sjukhusvård utan även kostnadsfri behandling utom sjukhus. Man har nämligen utgått ifrån, att införandet av rätt till jämväl kostnadsfri *ambulatorisk* vård skulle vara ett kraftigt hjälpmedel i samhällets kamp mot könssjukdomarna, då de könssjuka oftast icke äro svårare sjuka än att de kunna fortsätta med sina vanliga sysselsättningar och därför i allmänhet icke behöva vård å sjukhus. Den kostnadsfria ambulatoriska behandling av könssjuka, som lagen alltså föreskriver, åligger enligt densamma (§ 5) samtliga provinsialläkare, extra provinsialläkare, stadsläkare, köpingsläkare och municipalläkare. För att få den kostnadsfria behandlingen utanför sjukhus lätt tillgänglig för patienter över hela riket har det icke funnits någon annan utväg än att överlämna densamma till dessa kategorier av tjänsteläkare. Hädanefter måste det sålunda fordras, att alla sådana tjänsteläkare — och de utgöra en mycket stor del av landets läkarkår — få tillfredsställande utbildning i fråga om de veneriska sjukdomarnas diagnostik och behandling, så att garanti kan vinnas för deras ernående av full kompetens till de uppgifter, som lagen i fråga ålägger dem. Undervisningen i venerologi måste för den skull hädanefter tillmätas en vida större betydelse än tillföre. Detta har också framhållits av professorn i syfilidologi vid Karolinska institutet, doktor J. Almqvist, som inom dettas lärarkollegium väckt förslag om anordnandet av en poliklinik för hud- och könssjukdomar vid Karolinska institutet. I de skrivelser, däri han framlägger och utvecklar detta förslag (1916 och 1918) betonas, att den nuvarande undervisningen rörande de veneriska sjukdomarnas diagnostik och behandling icke är tillfyllestgörande, då den lider av det grundväsentliga felet, att huvudsakligen

meddelas å *klinik*, ehuru undervisning vid *poliklinik* har den stora fördelen, att de studerande därvid få mottaga och behandla patienterna på ett sätt, som mycket mera än vid den kliniska undervisningen överensstämmer med förhållandena vid deras blivande läkarpraktik. Professor Almqvist yttrar härom vidare:

»De få framförallt lära känna en massa obetydligare fall, som aldrig komma in på kliniker, men som dock i praktiken äro lärorika och viktiga. Men för de smittosamma könssjukdomarna tillkommer ännu en annan sak, som gör den polikliniska undervisningen ändå viktigare. Till följd dels av förenklade behandlingsmetoder dels därav, att patienterna numera infinna sig i så mycket färskare stadium av sjukdomen mot förr i tiden, kan ett allt större procenttal av dem skötas polikliniskt. Materialet på poliklinikerna har därför under årens lopp blivit allt rikligare och, så länge en poliklinisk undervisning saknas, gå därför de studerande miste om ett synnerligen lärorikt material, vars studium kunde i hög grad öka deras diagnostiska förmåga och vars behandling säkerligen skulle skaffa dem den av mig så förordade tillräckliga övningen i grunddragen av dessa sjukdomars behandling.»

På de här anförda skälen betecknar professor Almqvist anordnandet av en poliklinik för undervisningen i könssjukdomar som en nödvändig förutsättning för att läkarutbildningen rörande dessa sjukdomar skall kunna bliva så god, att den kan motsvara de krav, som den nya lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar ställt på det stora flertalet av landets tjänsteläkare.

Visserligen finnes vid sjukhuset S:t Göran, till vilket kliniken för könssjukdomar är förlagd, en mindre poliklinik, som av Stockholms stadsfullmäktige upplåtits för undervisningsändamål, men dels utövas chefskapet vid denna icke av professorn i syfilidologi, utan av annan överläkare, vilken såsom kommunal tjänsteman icke äger undervisnings-skyldighet, och dels äro lokalerna av den beskaffenhet, att de icke på långt när medgiva utrymme för undervisning. Dessutom är denna polikliniks läge så perifert inom huvudstaden, att en stor del av eljest tillgängligt material går förlorat för en eventuell undervisning därstädes. Enligt lämnade upplysningar föreligger emellertid möjlighet att för en statspoliklinik med undervisning i syfilidologi få kostnadsfritt disponera centralt belägna och rymliga lokaler, som av Stockholms stads hälsovårdsnämnd eljest upplåtas för poliklinisk undervisning i annat medicinskt fack.

Vid den ifrågasatta statspolikliniken borde, enligt vad som framgår av professor Almqvists skrivelser, läkarförhållandena ordnas på följande

sätt. Chefskapet utövas av professorn i syfilidologi vid Karolinska institutet; vid hans sida anställes en specialutbildad poliklinikföreståndare (exempelvis en av docenterna i ämnet) jämte en amanuens. Vidare erfordras en sköterska och ett sköterskebiträde. Utom kostnaderna för den nu nämnda personalens avlöning böra bland utgifterna för poliklinikens verksamhet jämväl beräknas omkostnader för medicin, undersökningar enligt Wassermans metod, förbandsartiklar jämte lokalens uppvärmning och belysning, allt till här nedan angivna belopp.

För förslaget realisering har Karolinska institutets lärarkollegium begärt dels ett engångsanslag å 2,000 kronor till inköp av instrument och inventarier och dels ett årligt anslag av 13,500 kronor att användas på följande sätt:

en poliklinikföreståndare	3,000 kronor
en poliklinikamanuens	2,000 »
en sköterska	2,000 »
ett sköterskebiträde	1,000 »
lokalens uppvärmning	300 »
» belysning	200 »
Wassermans reaktion	1,000 »
förbandsartiklar	300 »
medicin utom salvarsan	700 »
salvarsan	3,000 »

Detta förslag har tillstyrkts av kanslern för rikets universitet, vilken i sitt yttrande särskilt betonar, att den ifrågasatta polikliniken bör, utan samarbete med Stockholms stad, anordnas av Karolinska institutet samt uteslutande bekostas av statsmedel, då en sådan ordning otvivelaktigt vore att föredraga ur undervisningens synpunkt. Ärendet inkom emellertid från institutets lärarkollegium så sent, att det icke kunnat upptagas till prövning av Kungl. Maj:t före statsverkspropositionens uppgörande, vilket är anledningen till denna motions framläggande. Det vore nämligen i hög grad önskvärt, att frågan kunde bli avgjord redan vid denna riksdag, då det — såsom av det ovanstående torde framgå — är av största vikt att en tillfredsställande *poliklinisk* undervisning uti köns- sjukdomarnas diagnostik och behandling snarast möjligt kunde komma till stånd, detta icke endast med hänsyn till de studerande vid institutet utan även och ej minst med hänsyn till de tjänsteläkare, vilka med anledning av de nya krav, som nu blivit ställda på dem, önska att genom deltagande i sådan undervisning erhålla rikare erfarenhet i undersökning

och diagnosticerandet av könssjukdomar samt större vana i behandlingen av desamma, för vilket ändamål repetitions- eller fortbildningskurser för tjänsteläkare, tillhörande ovannämnda kategorier, utan onödigt dröjsmål borde anordnas.

Vad kostnadsfrågan beträffar, må framhållas, att ett beviljande av det för här ifrågavarande poliklinik begärda anslaget i själva verket ingalunda skulle innebära en motsvarande utgift för statsverket. Enligt den nya lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar skall nämligen (6 §) ersättning till ovannämnda tjänsteläkare för behandling av könssjuk utgå av statsmedel, liksom även kostnaden för föreskrivna läkemedel och utensilier skola bestridas av statsmedel. Då detta gäller även i fråga om behandling å de polikliniker, som större städer enligt lagens föreskrift äro ålagda att anordna för könssjuka — oavsett för övrigt om tjänsteläkare förestår sådan eller särskild läkare är förordnad härtill — bli städernas utgifter för polikliniker av här ifrågavarande art begränsade till kostnaderna för sköterskor och för lokal, dess uppvärmning, belysning o. d. Endast en del av det här begärda statsanslaget, som rör bestridandet av utgifterna för sköterskor och lokal samt för inventarier o. d., kan därför betecknas som den verkliga ökningen i statens utgifter, då man väl kan utgå ifrån, att de, som komma att besöka Karolinska institutets poliklinik för könssjukdomar, i allmänhet, därest denna ej funnits, i dess ställe låtit behandla sig å de av staden upprättade poliklinikerna för könssjuka, vilkas utgifter för läkare och medicin m. m. — som nämnts — jämväl bestridas av statsmedel. De utgifter, som här ifrågavarande lag pålägger statsverket, utgå från det under riksstatens sjätte huvudtitel upptagna förslagsanslaget till allmän hälso- och sjukvård. Detta anslag är emellertid tillgängligt allenast för kommunala polikliniker för könssjukdomar, anordnade av vederbörande hälsovårdsnämnd. För bestridande av samtliga utgifter för en statlig poliklinik med undervisning för studerande och läkare behöves därför särskilt anslag å åttonde huvudtiteln. Som redan nämnts har framställning i ärendet gjorts hos Kungl. Maj:t dels om ett engångsanslag å 2,000 kronor till instrument och inventarier och dels om ett årligt anslag å 13,500 kronor till bestridande av poliklinikens driftkostnader enligt ovan anförda specifikation. De löner, som häri äro upptagna för poliklinikens läkare, torde emellertid icke behöva fastställas av riksdagen, då — jämlikt nådiga kungörelsen den 13 december 1918 angående ersättning av statsmedel för läkarundersökning, läkemedel m. m. enligt här ifrågavarande lag — Kungl. Maj:t äger att, efter framställning av vederbörande hälsovårdsnämnd, fastställa arvode åt läkare vid

de kommunala poliklinerna för könssjukdomar. Att anslaget till medicin och utensilier m. m. icke kan fixeras till ett visst belopp, utan måste hava karaktären av ett förslagsanslag, ligger i sakens natur. Även må framhållas, att undervisningens intresse kräver, att en poliklinik för könssjukdomar omfattar jämväl hudsjukdomar.

Slutligen må nämnas, att samtliga handlingar i ärendet finnas hos Kungl. Maj:t.

Under återopande av vad här ovan blivit anfört får jag alltså hemställa,

att riksdagen måtte för anordnande av en poliklinik i hud- och könssjukdomar vid Karolinska institutet på extra stat för 1920 anvisa ett förslagsanslag å 15,500 kronor.

Stockholm den 21 januari 1919.

Alfred Petré.
